כיתה י"ב | תנ"ך | שיעור 4 מתוך 4 | 45 דק' | מב"ר | תרגול בגרות

ממלכתי וחמ"ד: מתאים להכנה לבגרות בתנ"ך במסלול מב"ר (שפה פשוטה, טקסטים קצרים ושאלות מודרכות). יש לבדוק מול רשימת פרקי החובה של אותה שנה.

תרגול לבגרות: שאלה מודרכת על עשרת הדיברות

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יענו על שאלת בגרות בנויה בשלבים: ציון, הסבר והבעת עמדה
- התלמידים יתרגלו ציטוט מן הפסוק כראיה לתשובה
- התלמידים יכירו את המבנה של "שאלה עם סעיפים" ואת משקל הנקודות

📖 הסבר למורה

השיעור הוא שיעור חזרה ותרגול. התלמידים פותרים שאלה בסגנון בגרות על שמות כ ודברים ה, עם "צעדים מודרכים" שעוזרים לבנות תשובה מלאה.

שלושה סוגי פעלים חוזרים בשאלות בגרות: "ציין" (לכתוב בקצרה, בלי הסבר), "הסבר" (לכתוב במילים שלך ולהביא ראיה מן הפסוק), ו"הבע עמדה" (לבחור צד ולנמק). כדאי לכתוב את שלושתם על הלוח ולהסביר כל אחד.

במחוון יש תשובה מלאה וחלוקת נקודות לכל סעיף, כדי שהתלמידים יבדקו את עצמם או את חבריהם.

❓ חוזרים לשאלת היחידה

האם עשרת הדיברות הם "גדר" שסוגרת על החופש שלנו, או "שלד" שמאפשר לחברה חופשית לעמוד?

📜 המקורות לשאלה

שמות כ, ח

זָכוֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת, לְקַדְּשׁוֹ.

שמות כ, יא

כִּי שֵׁשֶׁת-יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ, אֶת-הַיָּם וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בָּם, וַיָּנַח, בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי; עַל-כֵּן, בֵּרַךְ יְהוָה אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת--וַיְקַדְּשֵׁהוּ.

דברים ה, יב

> שָׁמוֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת, לְקַדְּשׁוֹ, כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ, יְהוָה אֱלֹהֶיךָ.

דברים ה, טו

> וְזָכַרְתָּ, כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיֹּצִאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם, בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה; עַל-כֵּן, צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, לַעֲשׂוֹת, אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת.

מכילתא דרבי ישמעאל, מסכתא דבחודש, פרשה ח

> כֵּיצַד נִתְּנוּ עֲשָׂרֶת הַדִּבְּרוֹת? חֲמִשָּׁה עַל לוּחַ זֶה, וַחֲמִשָּׁה עַל לוּחַ זֶה. כָּתוּב בָּזֶה "אָנֹכִי יי אֱלֹהֶיךָ", וּכְנֶגְדּוֹ כָּתוּב "לֹא תִרְצָח"

👩‍🏫 פעילות בכיתה

1. פתיחה (5 דק'): חזרה מהירה: מה היה בשלושת השיעורים הקודמים? (הטקסט, שני הלוחות, ההשוואה לדברים ה).
2. מילות הוראה (5 דק'): מסבירים את ההבדל בין "ציין", "הסבר" ו"הבע עמדה", עם דוגמה לכל אחד.
3. פתרון מודרך (20 דק'): התלמידים פותרים את השאלה בדף העבודה, סעיף אחרי סעיף. המורה עובר בין השולחנות. בכל סעיף יש "צעד" שעוזר להתחיל.
4. בדיקה בזוגות (10 דק'): מחליפים דפים, בודקים לפי המחוון, ונותנים לחבר הערה אחת לשיפור.
5. סיכום (5 דק'): חוזרים לשאלת היחידה (האם עשרת הדיברות הם "גדר" שסוגרת על החופש שלנו, או "שלד" שמאפשר לחברה חופשית לעמוד?) כל תלמיד מסמן שוב על הסולם 1-10, משווה למספר משיעור 1 ומנמק במשפט אחד מה השתנה. אחר כך רושמים על הלוח שלושה טיפים לבגרות.

💬 שאלות לדיון

1. **הבנה:** מה ההבדל בין "ציין" לבין "הסבר"?
2. **פרשנות:** איך מביאים ראיה מן הפסוק בתוך תשובה? תנו דוגמה.
3. **הערכה:** איזה סעיף בשאלה היה הכי קשה לכם, ומה יעזור לכם בפעם הבאה?

🎟️ כרטיס יציאה (2 שורות, בסוף השיעור)

1. דבר אחד שלמדתי היום על עשרת הדיברות: ____
2. שאלה אחת שעדיין יש לי: ____

💡 הערות למורה

השאלה כתובה בסגנון בגרות, אבל אינה שאלה מבחינה רשמית. אפשר לתת אותה כמבחן תרגול של 30 דקות.

במסלול מב"ר מומלץ להשאיר את "הצעדים המודרכים" בפעם הראשונה, ובתרגול הבא לתת את השאלה בלעדיהם.

📝 בדף העבודה

תרגול לבגרות: שאלה מודרכת על עשרת הדיברות: 5 תרגילים, ומחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- שמות כ (מכון ממרא)
- דברים ה (מכון ממרא)
- מכילתא דרבי ישמעאל, דבחודש ח (ספריא)

מחוון: תרגול לבגרות: שאלה מודרכת על עשרת הדיברות

1. (4 נק') בשמות כתוב "זכור את יום השבת", ובדברים "שמור את יום השבת". (2 נק' לכל נוסח נכון.)
2. (8 נק') בשמות הנימוק הוא בריאת העולם: "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ... וינח ביום השביעי" (3 נק'). בדברים הנימוק הוא יציאת מצרים: "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך ה' אלהיך משם" (3 נק'). בשמות מודגש ה' כבורא העולם, ובדברים מודגשים החירות והמנוחה גם לעבד ולאמה (2 נק').
3. (6 נק') לפי רש"י "זכור ושמור בדבור אחד נאמרו": ה' אמר את שתי המילים יחד, ברגע אחד (3 נק'). לכן אין סתירה בין הנוסחים, ושתיהן מצוות: לזכור את השבת ולשמור אותה (3 נק').
4. (6 נק') לוח ראשון, למשל: אנכי, לא יהיה לך, לא תשא, זכור, כבד (2 נק'). לוח שני, למשל: לא תרצח, לא תנאף, לא תגנב, לא תענה, לא תחמד (2 נק'). הלוח הראשון עוסק בעיקר במצוות בין אדם למקום, והשני במצוות בין אדם לחברו (2 נק').
5. (6 נק') עמדה ברורה (2 נק') ושני נימוקים מתאימים (2 נק' לכל נימוק). למשל: יציאת מצרים, כי היא מזכירה לתת מנוחה גם לעובדים ולחלשים, וכי היא מחברת את השבת לחירות. או: בריאת העולם, כי היא מזכירה לעצור ולהעריך את העולם, וכי היא משותפת לכל בני האדם.